

Reagowanie na antysemityzm w internecie

*Pomoc
naukowa*

9

1. Poszerzanie wiedzy o Żydach i judaizmie
2. Przewycięzanie nieświadomych uprzedzeń
3. Przeciwdziałanie antysemickim stereotypom i uprzedzeniom
4. Podważanie teorii spiskowych
5. Nauczanie o antysemityzmie przez edukację o Holokauście
6. Przeciwdziałanie negowaniu, zniekształcaniu i trywializowaniu Holokaustu
7. Antysemityzm i dyskurs pamięci narodowej
8. Reagowanie na incydenty antysemickie
- 9. Reagowanie na antysemityzm w internecie**
10. Antysemityzm a sytuacja na Bliskim Wschodzie

Reagowanie na antysemityzm w internecie

Internet otworzył zupełnie nowy świat, zapewniając łatwy dostęp do ogromnej ilości informacji. Jednocześnie stawia przed nami nowe i zasadnicze wyzwania wykształcenia umiejętności pozwalających precyzyjnie określić, co jest prawdą, a co fałszem. Umożliwiając udostępnianie różnych treści i kontaktowanie się z innymi w sieci, internet dał ludziom nowy język komunikacji.

Podobnie jak w przypadku wszystkich nowych form komunikacji, należy badać zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki komunikacji w sieci. Tak w świecie realnym, fizycznym, jak i w sieci, potrzebujemy otwartej dla wszystkich przestrzeni, w której czujemy się bezpieczni i szanowani. Niestety, możliwość anonimowej interakcji w sieci utrudnia pociąganie ludzi do odpowiedzialności za ich wypowiedzi publikowane online. Język nienawiści może być potęgowany i wykładniczo powielany poprzez funkcję udostępniania treści w mediach społecznościowych. Rozpowszechnianie anonimowego, nietolerancyjnego dyskursu lub mowy nienawiści może mieć niezwykle szkodliwy wpływ

na jednostki i grupy, gdyż utrwała negatywne stereotypy.¹

Tak więc internet, w szczególności zaś media społecznościowe, zapewniając niewiarygodny postęp, ułatwiły jednocześnie rozprzestrzenianie się wśród masowego odbiorcy nienawiści. Ostatnie sprawozdania na temat mowy nienawiści w erze cyfrowej pokazały, że antysemityzm kwitnie w internecie.² Aby przeciwstawić się tej tendencji, nauczyciele muszą mieć świadomość tego, jak mowa nienawiści może pojawić się w klasie:

- poszukując konkretnych informacji czy po prostu serfując w sieci, uczniowie mogą natrafić na witryny antysemickie, zaprzeczające Holocaustowi czy promujące nienawiść;
- uczniowie mogą mieć kontakt z przejawami antysemityzmu w mediach społecznościowych; oraz
- uczniowie mogą być ofiarami, sprawcami lub świadkami cyberprzemocy, która może mieć również podłoże antysemickie.

Mowa nienawiści często idzie w parze z cyberprzemocą. Szkód, jakie powoduje, nie należy lekceważyć. Jest to rodzaj znęcania się, które początkowo usiłuje doprowadzić do izolacji ofiary, sprawiając, że czuje się odmienna, nie mile widziana i bezwartościowa, a które może eskalować i prowadzić do krzywdzenia fizycznego.

Nienawistny dyskurs i szkodliwe stereotypy mogą być uważane za żarty przez sprawców, często wykorzystujących proste i łatwo rozpoznawalne kategorie takie jak „my” i „oni”. Motywy takich anonimowych ataków mogą być wielorakie. Uzyskując fałszywe poczucie kontroli i władzy, sprawca może dawać upust swoim wewnętrznym frustracjom i poprawiać samopoczucie poprzez poniżanie innych.

Niniejsza pomoc dydaktyczna przedstawia strategię radzenia sobie z nienawiścią w internecie w momencie, kiedy przenika ona do klasy, pozwalające na ograniczenie jej wpływu.

¹ Państwa-strony OBWE zobowiązały się do zwalczania mowy nienawiści (Karta OBWE o zapobieganiu i zwalczaniu terroryzmu, dokument z dziesiątego posiedzenia Rady Ministerialnej, Porto, 7 grudnia 2002 r., <<https://www.osce.org/mc/42536?download=true>>); poza wypowiedziami groźącymi i nawołującymi do przemocy, w OBWE nie ma zgody co do tego, jakie formy mowy nienawiści powinny być penalizowane.

² Zob. np.: „Digital Terrorism and Hate”, Centrum Szymona Wiesenthala, 2019, <<http://www.digitalhate.net/index.php>>.

Cyberprzemoc

Cyberprzemoc to przemoc z wykorzystaniem elektronicznych narzędzi takich jak telefony komórkowe, komputery czy tablety. Cyberprzemoc może się odbywać przez wiadomości tekstowe i aplikacje, a także online w mediach społecznościowych, na forach i w grach, które pozwalają użytkownikom na przeglądanie, tworzenie lub udostępnianie treści. Cyberprzemoc obejmuje wysyłanie, umieszczanie w sieci i udostępnianie negatywnych, szkodliwych, fałszywych lub złośliwych treści dotyczących jakiejś osoby. Może obejmować udostępnianie danych osobowych lub prywatnych w celu zawstydzenia lub upokorzenia. Cyberprzemoc może przerodzić się w zachowanie niezgodne z prawem lub przestępcze.

Najczęstszymi miejscami występowania cyberprzemocy są:

- media społecznościowe, jak Facebook, Instagram, Snapchat i Twitter;
- wiadomości tekstowe (SMS) wysyłane z urządzeń mobilnych;
- wiadomości błyskawiczne za pośrednictwem usług dostawcy poczty elektronicznej, aplikacji i funkcji przesyłania wiadomości mediów społecznościowych; oraz
- poczta elektroniczna.

źródło: <<http://www.StopBullying.gov>>.

Kontekst

Antysemicka mowa nienawiści jest zjawiskiem odwiecznym, które obecnie rozpowszechnia się poprzez platformy mediów społecznościowych i komunikatory internetowe, które mogą stać się siedliskiem nienawiści. W ten sposób mowa nienawiści i cyberprzemoc może zostać przeniesiona z sieci do klasy. Monitoring prowadzony przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej wykazał, że w Unii Europejskiej rośnie

liczba przejawów antysemityzmu na forach internetowych.³

Doroczny raport Centrum Szymona Wiesenthala pt. „Terrorizm cyfrowy i nienawiść w sieci” z 2017 roku zwrócił uwagę na 24 antysemickie gry internetowe, a także przejawy antysemityzmu i mowy nienawiści obecne na platformach networkingowych, w blogach, komunikatorach, forach dyskusyjnych, kanałach

wideo, czy innych mediach internetowych.⁴ Antysemityzm wyrażany jest niekiedy poprzez symbole wykorzystywane w postach w mediach społecznościowych, nazwach profili na Twitterze, w wątkach, i na blogach. Jako że posty antysemickie skierowane są często przeciwko osobom znanym i celebrytom, istnieje duże prawdopodobieństwo, że uczniowie natrafią w sieci na przejawy antysemityzmu i mowy nienawiści.

³ „Antisemitism: Overview of data available in the European Union 2005-2015”, Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), listopad 2016, s. 18, <<https://fra.europa.eu/en/publication/2016/antisemitism-overview-data-available-european-union-2005-2015>>.

⁴ „Digital Terrorism and Hate”, Centrum Szymona Wiesenthala, 2017, <digitalhate.net/>.

W badaniu przeprowadzonym w 2018 r. przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej zapytano europejskich Żydów w różnych państwach członkowskich o ich doświadczenia i poglądy na temat antysemityzmu. Osiedziesiąt pięć procent respondentów uważa antysemityzm za poważny problem. 89 proc. respondentów wskazało internet jako miejsce, gdzie problem ten jest najpoważniejszy. Osiedziesiąt procent respondentów, którzy zetknęli się z antysemickimi wypowiedziami w ciągu poprzedzającego roku, doświadczyło tego właśnie w sieci.⁵ Odsetek ten był wyższy wśród młodszych respondentów. Przykładowo, 88 procent respondentów w wieku 16-29 lat oraz 89 procent osób w wieku 30-44 miało w sieci kontakt z negatywnymi wypowiedziami o Żydach. Młodszy respondenci także częściej słyszeli negatywne wypowiedzi o Żydach poza internetem, również w przestrzeni publicznej.⁶

W arkuszu informacyjnym Anti-Defamation League z 2016 roku, zawierającym dane z różnych badań, odnotowano, że w Stanach

Zjednoczonych 22% uczniów poniżej 18. roku życia przyznało, że było zastraszanych w szkole, a 28% ma za sobą doświadczenie cyberprzemocy.⁷

Cyberprzemoc oraz szerzenie nietolerancyjnego dyskursu w sieci staje się coraz większym problemem w szkołach, jako że dzięki smartfonom i klasowych czatom uczniowie są ze sobą w nieustannym kontakcie. Anonimowość profili internetowych pozwala użytkownikom na wyrażanie swoich opinii bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji, czy konfrontowania się twarzą w twarz z odbiorcą komunikatu. W przypadku cyberprzemocy i nienawiści w sieci, osoby o podobnych postawach i nastawieniu mogą się zjednoczyć w celu nękania konkretnej osoby. Może to mieć poważne konsekwencje i wpływ na życie codzienne ofiary nękania, a w przypadku zaangażowania uczniów – na atmosferę i kulturę w klasie.

Ważne jest, by zrozumieć krzywdę, jaką może wyrządzić mowa nienawiści, a jednocześnie zastanowić

Mowa nienawiści

Mowa nienawiści to formy wyrazu powodowane wrogością do grupy – bądź jednostki, z racji jej przynależności do tej grupy – demonstrujące tę wrogość lub zachęcające do niej.

źródło: *Zapobieganie i reagowanie na przestępstwa z nienawiści: materiały dla organizacji pozarządowych z regionu OBWE* (Warszawa: OSCE/ODIHR, 2009), s. 17, <<https://www.osce.org/odihr/39821>>

się nad jej subiektywnym charakterem: nie każdy uważa dane stwierdzenie za obraźliwe. Każdy uczeń jest inny, także pod względem wrażliwości i poczucia humoru, a różni uczniowie mogą w odmienny sposób reagować na to samo zdarzenie. Nie należy jednak nigdy lekceważyć możliwości wyrządzenia krzywdy. Nawet jeśli trudno jest dokładnie określić, co jest obraźliwe w wypowiedzi zaprezentowanej w sieci lub w rzeczywistości pozainternetowej, nie wolno jej ignorować jeżeli ma ona negatywne skutki.

⁵ „Experiences and perceptions of antisemitism: second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU”, Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), 2018, s. 11, <<https://fra.europa.eu/en/publication/2018/2nd-survey-discrimination-hate-crime-against-jews>>. Ogólne wnioski oparte są na odpowiedziach 16 395 Żydów mieszkających w 12 krajach członkowskich UE. W krajach tych mieszka ponad 96% szacunkowej populacji ludności żydowskiej w UE.

⁶ *Ibid.*, s. 27.

⁷ ADL's A World of Difference Institute, „Statistics on bullying”, 2016, <<https://www.adl.org/sites/default/files/documents/bullying-cyberbullying-statistics-overview-one-sheet.pdf>>.

Strategie reakcji na mowę nienawiści w sieci do wykorzystania w klasie

Jak mogę zgłosić treści podlegające do nienawiści pojawiające się w sieci?

Jeśli natkniesz się na przykłady nietolerancyjnego dyskursu, który jest na tyle szkodliwy, że uważasz, iż treści te powinny zostać usunięte z internetu, zgłoś to bezzwłocznie administratorowi lub gospodarzowi witryny. Media społecznościowe jak Facebook, Instagram, YouTube i Twitter stosują kodeks postępowania, zobowiązujący je do stałego monitorowania zgłoszeń i szybkiego usuwania nienawistnych treści. Zob. np. wskazówki dotyczące zgłaszania treści na Twitterze: <<https://help.twitter.com/en/rules-and-policies/twitter-report-violation>>.

Więcej informacji o współpracy Komisji Europejskiej z firmami branży IT w tego typu sprawach znaleźć można pod adresem: <https://ec.europa.eu/commission/news/countering-illegal-hate-speech-online-2019-feb-04_en>.

W celu stworzenia bezpiecznego i inkluzywnego środowiska klasowego oraz aby lepiej zrozumieć wszelkie przypadki zastraszania i nietolerancji, które mogą mieć wpływ na uczniów, ważne jest zachęcanie uczniów i przygotowanie ich do zgłaszania napotkanych przez siebie przypadków, a także stworzenie bezpiecznych kanałów komunikacji służących

temu celowi. Twoja szkoła powinna wprowadzić poufne mechanizmy zgłaszania incydentów cyberprzemocy, jak również przejrzyste procedury sprawdzania takich incydentów i reagowania na nie. Uczniowie powinni być przygotowani do rozpoznawania nietolerancyjnych wypowiedzi i zapoznani z obowiązującymi procedurami bezpieczeństwa,

obejmującymi np. poinformowanie zaufanej osoby dorosłej.

Ważne jest również „podkreślenie różnicy pomiędzy ‘donosicielstwem’ a odpowiedzialnym zgłoszeniem incydentu oraz uświadomienie młodzieży destrukcyjnych konsekwencji przemilczania przypadków nękania i stronniczości”⁸.

Pomocne dla uczniów może być również zapoznanie się z lokalnymi i krajowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, które monitorują lub prowadzą kampanie przeciwko mowie nienawiści. Uczniowie mogą również zbadać, które organizacje aktywnie promują tolerancję i wolność od dyskryminacji, na przykład poprzez projekty łączące różne społeczności i rozpowszechniające pozytywne treści.

Co zrobić, kiedy...?

...uczeń doświadcza nękania antysemickiego w mediach społecznościowych?

⁸ Lee Hirsch i Cynthia Lowen, *Bully: An Action Plan for Teachers, Parents, and Communities to Combat the Bullying Crisis* (Wlk. Brytania: Hachette, 2012).

Kampania Młodzieżowa „Bez Mowy Nienawiści”

Ruch „Bez Mowy Nienawiści” to kampania skierowana do młodzieży prowadzona przez Radę Europy. Jej celem jest zmobilizowanie młodych ludzi do zwalczania

mowy nienawiści i promowania praw człowieka online. Kampania ma swoje narodowe odsłony w 45 krajach. Przeczytaj więcej o materiałach stworzonych, żeby przeciwdziałać, zwalczać i kreować alternatywne narracje do mowy nienawiści oraz o narodowych kampaniach tutaj: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/national-campaigns1>.

Reakcja na antysemityzm w sieci i mediach społecznościowych w środowisku szkolnym obejmuje uczenie kompetencji medialnych i posługiwania się technologiami cyfrowymi w połączeniu np. z kompetencjami międzykulturowymi:

- podnoszenie świadomości na temat obecności, zagrożenia i niebezpieczeństw związanych z antysemityzmem w sieci oraz sposobu, w jaki zjawisko to przenosi się poza środowisko cyfrowe;
- uświadamianie uczniom, że mają wpływ na informacje, media i środowisko technologiczne oraz że mogą inicjować zmiany;
- doradzanie uczniom sposobów wykorzystania internetu do pozytywnych działań społecznych, w tym do przyłączania się do grup, które opowiadają się za tolerancją i poszanowaniem dla Żydów i innych osób lub kultur;
- analiza wybranych reprezentacji kulturowych w różnych mediach i źródłach informacji, takich jak reprezentacje historii, a także analiza użytych czy pomijanych słów i obrazów oraz kontekstu społeczno-kulturowego treści medialnych;
- wyjaśnianie możliwych reakcji na incydenty antysemickie w internecie i dostępnych opcji działania, a także oceny najbardziej stosownej reakcji, w tym wycofania się;

- dyskusja o tym, jak odbiorcami informacji manipuluje się poprzez odwołujące się do emocji i moralności treści przekazywane przez media społecznościowe;
- wspieranie nabywania przez uczniów kompetencji niezbędnych do osądu dowodów i rozpoznania, którym informacjom można zaufać po przeprowadzeniu własnych weryfikacji lub kierując się obiektywną logiką;
- wykształcenie w uczniach kompetencji myślących autorów i producentów komunikatów informacyjnych i medialnych, co da im możliwość aktywniejszego odrzucenia antysemityzmu i innych form nienawiści;
- ocena i ewaluacja bezpiecznego korzystania przez uczniów z internetu w celu określenia braków umiejętności i wiedzy oraz sposobów uzupełnienia takich luk; oraz
- wytłumaczenie prostym językiem kwestii prawnych, umożliwiające zrozumienie i przedyskutowanie ich przez uczniów, a także omówienie mechanizmów zażalania i raportowania dostępnych w mediach społecznościowych.

źródło: *Przeciwdziałanie antysemityzmowi poprzez edukację: Wytyczne dla osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki* (Warszawa: OSCE/ODIHR, 2018), s. 50, <https://www.osce.org/odihhr/383089>

O czym należy pamiętać natrafiając na przejawy antysemickiej mowy nienawiści i cyberprzemocy:

- nie bagatelizujemy ich szkodliwości; oraz
- jeśli czujemy, że coś jest nie tak, to prawdopodobnie tak właśnie jest.

Jeśli zauważysz lub masz powody, by podejrzewać, że jeden z twoich uczniów jest celem antysemickich szykan w sieci, zadбай o to, by poczuł się usłyszany i zrozumiany. Dotrzyj do ucznia, aby dowiedzieć się, jak sobie radzi i wesprzeć go. Wsparcie ofiar takiego nękania winno być absolutnym priorytetem.

Jeśli twoja szkoła ma procedury dotyczące cyberprzemocy, upewnij się, że postępujesz zgodnie z odpowiednimi wskazówkami dotyczącymi zgłaszania dane go incydentu. Szkoły mogą radzić sobie z cyberprzemocą w taki sam sposób, jak w przypadku nękania „w realu”. Jeżeli nękanie utrzymuje się lub eskaluje, rozważ kontakt z rodzicami lub opiekunami nękanego lub ofiary.

Niezależnie od tego, czy znasz sprawcę, czy też nie, możesz zgłosić obraźliwe posty do operatora

mediów społecznościowych lub platformy internetowej. Zgłoszenie jest anonimowe i jeśli post lub komentarz zostanie usunięty, dana osoba zostanie powiadomiona o rozpowszechnianiu obraźliwych treści.

...uczeń natknął się na treści antysemickie w trakcie poszukiwań w internecie?

Tą kwestią należy zająć się otwarcie z klasą. Najpierw należy stworzyć bezpieczną przestrzeń, w której będzie można omówić tę trudną sprawę. Należy wziąć pod uwagę wszelkie kwestie szczególnie drażliwe, np. czy w klasie są uczniowie pochodzenia żydowskiego. Należy rozważyć ustalenie zasad prowadzenia dyskusji w klasie. Wskazówki, jak wypracować takie zasady można znaleźć w pomocy dydaktycznej nr 5 przygotowanej przez ODIHR: „Nauczanie o antysemityzmie przez edukację o Holokauście”.

Omówienie obraźliwego postu lub komentarza znalezione go w internecie może być pouczające, jako że daje możliwość oceny źródeł – kluczowej umiejętności

posługiwania się technologiami cyfrowymi. Poproś uczniów, aby wskazali antysemicką część postu. Czy są w stanie to zrobić? Czy taka treść podważa wiarygodność pozostałej części materiału? Może to być okazja do dyskusji na temat konieczności krytycznego myślenia o informacjach z którymi się stykamy, zwłaszcza w sieci, gdzie sprawdzanie faktów jest mniej zinstytucjonalizowane, a gdzie można łatwo sfabrykować i rozpowszechniać fałszywe narracje.

Podczas dyskusji na temat informacji znalezionych w sieci przydać się może pomoc dydaktyczna nr 4 przygotowana przez ODIHR pt.: „Podważanie teorii spiskowych”.

...dowiadujesz się, że uczeń lub kolega z pracy zamieścił w mediach społecznościowych antysemicki post?

Incydenty mające miejsce w mediach społecznościowych łatwo przenikają do środowiska szkolnego i mogą zatruć atmosferę w klasie. W takich przypadkach istotne jest stosowanie się do

Lista kontrolna weryfikacji źródeł

Jako potencjalne zadanie badawcze, poproś klasę o sprawdzenie źródeł danej informacji oraz innych przeciwnych (faktycznych) źródeł, korzystając z poniższej kontrolnej listy weryfikacji źródeł.

- **SPRAWDŹ ŹRÓDŁO:** Gdzie została zamieszczona informacja? Jaka to strona internetowa / strona Facebooka / Twittera / YouTube / Instagrama itp.? Czy widać, kto zamieszcza te informacje?
- **SPRAWDŹ, KTO JEST AUTOREM:** Żadne poważne źródło nie może być anonimowe.
- **CZYTAJ NIE TYLKO NAGŁÓWKI:** Nagłówki są wykorzystywane jako „przynęta” w celu wyrobienia u czytelników pewnej opinii lub „sprzedania” tekstu.
- **SPRAWDŹ INNE PODANE ŹRÓDŁA:** Sprawdź linki wskazane jako dodatkowe źródła informacji i spróbuj zweryfikować ich wiarygodność.

- **ZAPYTAJ EKSPERTA:** Rada od osoby, która ma większą wiedzę, jak np. nauczyciel, bibliotekarz czy pracownik muzeum, może pomóc wyjaśnić pewne kwestie.
- **SKORZYSTAJ ZE STRON SPRAWDZAJĄCYCH FAKTY:** encyklopedie; Factcheck.org; International Fact-Checking Network (IFCN).

Umiejętność posługiwania się technologiami cyfrowymi (ang. *digital literacy*) to zdolność znajdowania i oceniania informacji w internecie, odróżniania tego, co prawdziwe od tego, co fałszywe. Łączy ona w sobie umiejętności krytycznego myślenia, takie jak weryfikacja źródeł, z nową wiedzą na temat tego, w jaki sposób działa świat cyfrowy i jak funkcjonują wyszukiwarki. Korzystając z kontrolnej listy weryfikacji źródeł, uczniowie mogą przeanalizować możliwe do zweryfikowania źródła informacji, np. o Holokauście.

zasad przyjętych przez szkołę i we wskazanych przypadkach poinformowanie władz szkoły.

Jeśli autorem postu jest uczeń, może to być okazja do przeprowadzenia dyskusji klasowej, która nie musi bezpośrednio odwoływać się do danej wypowiedzi. Można np. zainicjować dyskusję w klasie na temat rozpoznania własnych uprzedzeń. Uczeń-autor danego postu może nie

mieć świadomości jego antysemitycznego charakteru, a omówienie uprzedzeń jest pierwszym krokiem do zwiększenia wiedzy o nich. Można też dyskutować o tym, dlaczego utrwalanie stereotypów jest szkodliwe dla zapewnienia zróżnicowanego, integracyjnego środowiska, w którym każdy czuje się bezpieczny. Stanowiąc wiarygodny wzorzec osobowy, nauczyciel ma wszelkie prawo do przeprowadzenia

dyskusji na temat negatywnego wpływu przejawu antysemityzmu, który pojawił się w klasie lub został znaleziony w sieci.

Jeżeli to inny nauczyciel zamieścił w sieci antysemityczny post, który mogą zobaczyć uczniowie twojej klasy (np. korzystający z konta publicznego), także możesz zaalarmować władze szkoły i postępować według stosownej procedury.

Test potrójnego filtra

W starożytnej Grecji filozofowie mieli szacunek dla wiedzy. Pewnego dnia wielki filozof spotkał znajomego, który zagadnął go tymi słowami: „Czy wiesz, co właśnie usłyszałem o twoim przyjacielu?”

„Poczekaj chwilę”, odpowiedział filozof. „Zanim porozmawiasz ze mną o moim przyjacielu, może warto poświęcić chwilę i przefiltrować to, co masz zamiar powiedzieć. Nazywam to testem potrójnego filtra. Pierwszy filtr to Prawda. Czy jesteś absolutnie pewien, że to, co masz zamiar mi powiedzieć, jest prawdą?”

„No, nie,” odparł znajomy. „Właściwie to tylko o tym słyszałem i...”

„Dobrze,” powiedział filozof. „Więc naprawdę nie wiesz, czy to prawda, czy nie. Teraz, spróbujmy drugiego filtra,

filtra dobroci. Czy masz zamiar powiedzieć mi o moim przyjacielu coś dobrego?”

„No, nie; wręcz przeciwnie...”

„Więc,” kontynuował filozof, „chcesz mi powiedzieć coś złego o moim przyjacielu, ale nie jesteś pewien, czy to prawda. Możesz jednak nadal zaliczyć test, ponieważ pozostał ci ostatni filtr – filtr użyteczności. Czy to, co chcesz mi powiedzieć o moim przyjacielu, będzie dla mnie przydatne?”

„Nie, nie bardzo.”

„Cóż,” podsumował filozof, „jeśli to, co chcesz mi powiedzieć, nie jest ani prawdziwe, ani dobre, ani nawet użyteczne, po co mi to w ogóle chcesz powiedzieć?”

...dowiadujesz się, że w szkole rozpowszechniane są treści antysemickie?

Współpracuj z władzami szkoły, które są odpowiedzialne za badanie tego rodzaju incydentów, mając na uwadze, że może to być atak typu *spoofing* (kiedy nieprawdziwa lub złośliwa wiadomość wysyłana jest z nieznanego źródła podszywającego się pod źródło znane odbiorcy). Jeśli treść nawołuje do przemocy, może stanowić czyn zabroniony, który

powinien zostać zgłoszony na policję.

Wiadomości mailowe mogą być przykładowo rozpowszechniane w celu uwrażliwienia odbiorcy na treści polityczne lub kwestie praw człowieka, lecz czasem mogą również zawierać stereotypy antysemickie, wzbudzające wrogość wobec Żydów. Jeśli dana kwestia związana z prawami człowieka zaniepokoi uczniów, lub też oni sami mieli kontakt z takimi e-mailami, może warto zbadać

sytuację w klasie, aby uczniowie byli lepiej poinformowani i mniej podatni na stroniczne informacje lub propagandę.

Przedyskutujcie z klasą problem błyskawicznego rozprzestrzeniania się treści w sieci i omówcie kilka podstawowych kryteriów decydujących o tym, kiedy takie treści przekazywać lub udostępniać innym. Test potrójnego filtra to znakomity i przystępny sposób na poznanie wartości udostępniania informacji.

Źródła i materiały do dalszej lektury

Więcej informacji o zjawisku cyberprzemocy i sposobach przeciwdziałania mu:

<www.StopBullying.gov>.

Więcej informacji o sposobach rozpoznawania i zgłaszania przejawów mowy nienawiści w sieci:

<<http://www.facingfacts.eu/>>.

Podręcznik Rady Europy dotyczący zwalczania mowy nienawiści w sieci poprzez edukację o prawach człowieka:

<<https://rm.coe.int/168065dac7>>.

Z krótką historią antysemityzmu można zapoznać się na witrynie Anti-Defamation League:

<<https://www.adl.org/sites/default/files/documents/assets/pdf/education-outreach/Brief-History-on-Anti-Semitism-A.pdf>>; oraz

<www.adl.org/anti-semitism>.

Przykładowe materiały i informacje dotyczące przeciwdziałania mowie nienawiści:

- Hate Speech Overheard:
<www.tolerance.org/magazine/hate-speech-overheard>;
- NPR: Fighting Hate in Schools (koncentruje się na szkołach w USA):
<www.npr.org/sections/ed/2017/04/05/522718288/fighting-hate-in-schools>;
- publikacja UNESCO dotycząca przeciwdziałania mowie nienawiści w sieci:
<<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf>>.

Działania w obrębie Unii Europejskiej zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa młodzieży w sieci, zob.:

<<https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/saferinternet4eu>>.

UNESCO opracowało podręcznik dla nauczycieli pt.: „Przeciwdziałanie ekstremizmowi w sieci. Przewodnik nauczyciela” [*Teacher’s Guide on the Prevention of Online Extremism*] (2016), z cennymi radami dotyczącymi przeciwdziałania mowie nienawiści i kształtowaniu bezpiecznego środowiska szkolnego, zob.:

<<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000244676>>.

Podręcznik UNESCO pt. „Zwalczanie mowy nienawiści w sieci” [*Countering Online Hate Speech*] (2015) sugeruje, aby pedagodzy pomagali uczniom nabywać umiejętność posługiwania się technologiami cyfrowymi w celu reakcji na mowę nienawiści i nakierowywali uczniów na odpowiednią analizę i pozytywne reakcje na mowę nienawiści:

<<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf>>.

Dyskusja nt. reakcji na mowę nienawiści w sieci, etyki i dziennikarstwa cyfrowego pod adresem: *The Online Media Self-Regulation Guidebook*, Biuro Przedstawiciela OBWE ds. Wolności Mediów, (Wiedeń 2013), s. 50-73:

<<https://www.osce.org/fom/99560?download=true>>.

